

Підсумки робочої наради: як спростити доступ пацієнтам до призначених наркотичних ліків?

Питанням спрощення доступу пацієнтів до наркотичних лікарських засобів, які їм призначив лікар, нещодавно займалися представники Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування (далі – Комітет), Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) на чолі з міністром Віктором Ляшком, Міністерства внутрішніх справ (МВС), Міністерства оборони, аптекних асоціацій та пацієнтських організацій. Про спільну робочу нараду повідомив на своїй сторінці у Facebook Михайло Радущкий – голова Комітету.

На сьогодні в Україні працює 20 тис. аптек, з яких лише 220 мають ліцензію на зберігання та продаж наркотичних лікарських засобів. Аптечних пунктів, які можуть такі ліки відпускати, у деяких регіонах взагалі лише 5.

«Виникає ситуація, коли тяжкохворому пацієнту, якому лікар виписав електронний рецепт (е-рецепт) на знеболювальне, потрібно їхати за препаратом в обласний чи районний центр. Або ж онкохворого не можуть виписати з лікарні додому через те, що в його населеному пункті в аптеках не продаються потрібні йому ліки. Пацієнта доводиться залишати в лікарні на тривалий період. Є лише 1 % аптек, де такі ліки продаються. Це критично мало на всю країну», – йдеться у повідомленні.

На нараді обговорювалося, яким чином можна спростити умови для отримання ліцензій на відпуск наркотичних ліків. Було заслухано позицію МОЗ України, МВС, аптекних асоціацій та пацієнтських організацій.

На переконання аптекних асоціацій головною проблемою є складні вимоги для отримання ліцензії на продаж таких ліків. Потрібно мати окреме приміщення, обладнане залізними дверима, ґратами, мати цілодобову охорону тощо. Одна із пропозицій, яка була озвучена, – усунути вимогу мати окрему кімнату для зберігання наркотичних препаратів.

МВС висловилося щодо готовності обговорювати спрощення умов для отримання ліцензії. Однак за умови, що це не призведе до погіршення ситуації зі злочинністю. Наркотичні лікарські засоби мають залишатися під надійною охороною.

За словами Віктора Ляшка, МОЗ та Державна служба України з лікарських засобів і контролю за наркотиками (Держліксслужба) підготували зміни до Ліцензійних умов для аптечної діяльності. Якщо МВС погодиться спростити вимоги для аптек, які відпускають наркотичні речовини, то це можна прописати в Ліцензійних умовах.

Варто зазначити, що підвищення доступності українців до ліків передбачене указом Президента України від 12.02.2025 р. № 82/2025, яким введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони (РНБО) України від 12 лютого 2025 р. «Про додаткові заходи щодо забезпечення доступності лікарських засобів для українців». Спрощення доступу пацієнтів до наркотичних ліків, які їм прописав лікар, є однією з вимог Єврокомісії. Цей пункт також має бути в Національній стратегії обігу наркотичних лікарських засобів.

Голова Комітету нагадав, що минулого року Верховна Рада України легалізувала медичний канабіс, та вже цього року такі ліки почнуть відпускатися. Тому, на його переконання, маємо разом працювати над тим, аби збільшити кількість аптек із відповідною ліцензією, щоб пацієнти мали можливість придбати сильнодіючі ліки за електронним рецептом.

За результатами наради учасники домовилися зібрати пропозиції від усіх присутніх на зустрічі, продовжити обговорення цього питання на базі підкомітету з питань фармації та фармацевтичної діяльності та протягом декількох тижнів напрацювати рішення, які забезпечать пацієнтам доступ до таких ліків в аптеках.

Підготовлено ТОВ «Медікс груп»

Фармацевти мають захищати свої права і під час воєнного стану

Фармацевтична галузь в Україні стикається із численними порушеннями трудового законодавства, які суттєво впливають на права працівників аптек. Ненормований графік, примусові виходи на зміну у вихідний день, необґрунтовані штрафні санкції, невплата встановленого рівня заробітної плати та інші проблеми – це реальність, з якою стикаються багато фармацевтів у ході своєї трудової діяльності. Українське законодавство надає механізми для захисту прав працівників. Трудові відносини між працівниками в період воєнного стану регулюються як Кодексом законів про працю України (КЗпП), так і Законом України від 15 березня 2022 р. № 2136–ІХ «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (далі – Закон № 2136).

Перевищення норм робочого часу

На жаль, бувають ситуації, коли фармацевтам під час прийому на роботу обговорюються одні норми робочого часу, наприклад, 2 дні роботи і 2 вихідних, а на практиці їх «просять» працювати майже протягом тижня без цих вихідних. Згідно зі ст. 50 КЗпП, нор-

мальна тривалість робочого тижня не може перевищувати 40 год. Однак у період воєнного стану певні норми КЗпП не діють і регулюються Законом № 2136.

Згідно зі ст. 6 цього закону, роботодавцям дозволяється встановлювати 5-денний або 6-денний робочий тиждень і визначати час початку й закінчення щоденної роботи (зміни).

Нормальна тривалість робочого часу у період дії воєнного стану може бути збільшена до 60 год на тиждень для працівників, зайнятих на об'єктах критичної інфраструктури (в оборонній сфері, сфері забезпечення життєдіяльності населення тощо). Тобто 12-годинний робочий день при 5-денному робочому тижні або 10 год при 6-денному робочому тижні.

Тому запровадження 15-годинного робочого денного графіка є порушенням і згідно зі ст. 106 КЗпП порушенням є робота понад встановлений графік без відповідної компенсації. Наприклад, за погодинною системою оплати праці робота в надурочний час оплачується в подвійному розмірі годинної ставки.

Якщо норми законодавства порушуються, то слід вимагати офіційного графіка, який відповідає нормам закону № 2136. Якщо ж змушують працювати понаднормово без оплати – фіксувати порушення (наприклад фото табелів робочого часу, повідомлення в месенджерах від керівництва). У разі не виплати компенсації за понаднормову працю можна подати скаргу до Державної служби України з питань праці (ДСУП) або до суду.

Примусове переведення в іншу аптеку

Наші читачі повідомляли про випадки, коли їх змушують у свій вихідний день йти працювати в інший аптечний заклад на заміну іншого працівника.

Згідно зі ст. 43 Конституції України (Основного закону держави), використання примусової праці забороняється, а ст. 71 КЗпП встановлюється заборона роботи у вихідні дні. Однак на період дії воєнного стану вводяться обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, передбачених ст. 43 Конституції України та призупиняється дія ст. 71 КЗпП.

Ст. 3 закону № 2136 передбачено, що у період дії воєнного стану роботодавець має право перевести працівника на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без його згоди (окрім переведення на роботу в іншу місцевість, на території якої тривають активні бойові дії) і якщо вона не протипоказана працівникові за станом здоров'я.

Проте таке переведення можливе лише для відвернення або ліквідації наслідків бойових дій, а також інших обставин, що становлять або можуть становити загрозу для життя чи нормальних життєвих умов людей, з оплатою праці за виконану роботу не нижче середньої заробітної плати за попередньою роботою. В інших випадках роботодавцям забороняється вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором або будь-яке примусове залучення до роботи без згоди працівника (ст. 31 КЗпП).

Тому фармацевтам у разі примусу доцільно вимагати надання офіційного наказу, де зазначені підстави та умови роботи в інший день або в іншій аптеці.

Приховування реального рівня зарплати

Як відомо, ст. 265 КЗпП передбачено, що юридичні та фізичні особи, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу в разі фактичного виконання роботи протягом усього робочого часу, установленого на підприємстві, та виплати заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків. Розмір штрафу визначається у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати за кожного працівника, стосовно якого скоєно порушення, а до юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, які використовують найману працю та є платниками єдиного податку I-III груп, застосовується попередження.

Водночас згідно із законом № 2136, на період дії воєнного стану у разі виконання в повному обсязі та у встановлений строк приписів про усунення вищезгаданого порушення, штрафи, передбачені ст. 265 КЗпП, не застосовуються.

Для захисту своїх прав варто вимагати офіційного оформлення усіх виплат у трудовому договорі. У цьому випадку при не виплаті належних коштів можна звертатися до ДСУП і Державної податкової служби України.

Заборона скористатися лікарняним

Інколи роботодавці забороняють працівнику у разі захворювання скористатися лікарняним, погрожуючи звільненням. Це порушує норми ст. 49 Конституції України, якими гарантується, що кожен має право на охорону здоров'я. Також це порушує положення Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», яким визначаються надання допомоги з тимчасової непрацездатності та тривалість її виплати.

Тому у разі тиску з боку роботодавця слід зафіксувати його відмову від лікарняного у письмовій формі (електронні листи, повідомлення в месенджерах).

Стосовно звільнення, то законом № 2136 допускається на період дії воєнного стану звільнення працівника за ініціативою роботодавця у період його тимчасової непрацездатності, а також у період перебування працівника у відпустці, окрім відпустки у зв'язку з вагітністю й пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку.

Отже, знання своїх прав є головним інструментом у боротьбі за гідні умови праці. Фармацевти, які усвідомлюють свої законні гарантії, можуть ефективніше протидіяти порушенням і захищати власні інтереси. Роботодавці часто сподіваються на мовчазну згоду працівників, проте активна позиція, фіксація порушень і звернення до відповідних органів здатні змінити ситуацію.

Підготовлено ТОВ «Медікс груп»